

Rasprava o problemima koje pokreće trupa

RASTEREĆENJE VOJNIKA I STAREŠINA U BORBI

JOŠ JEDAN PRILOG TEORIJSKOM I PRAKTIČNOM
REŠAVANJU POKRETLJIVOSTI NA BOJIŠTU

U »Vojnom delu« broj 2/73. objavljen je interesantan članak¹, sa dosta korisnih sugestija za praktičan rad u oblasti rasterećenja vojnika i starešina u borbi, kao i za odgovarajuću orijentaciju kadrova koji profesionalno rade na konstrukciji sredstava ratne tehnike i opreme ili na propisima koji se odnose na borbene i odećne komplete za pojedince i posluge zajedničkih borbenih sredstava. Pridružujući se oceni autora o nesumnjivoj aktuelnosti pokrenute teme, ukazao bih na još neka značajna pitanja u vezi sa rasterećenjem vojnika i starešina u borbi. Namera mi pri tome nije da polemish sa gledištima autora, jer sam sa nekima od njih saglasan, već da istaknem još neke momente iz te oblasti — sa stanovišta logičkog ponašanja u praksi, primene »improvizacija« na vežbama i u okviru drugih borbenih priprema jedinica i sl., o čemu dobrim delom govori autor Lješević.

Rasterećenje vojnika i starešina taktičkih jedinica u borbi (na maršu i u očekivanju borbe) nije problem samo kod nas, već i u drugim armijama. Uzroci tog problema su raznovrsni. U praksi, možda češće i naglašenije nego što je to stvarno opravdano, obično ih vidimo na strani konstruktora i proizvođača sredstava ratne tehnike i opreme ili, bolje rečeno, u sferi njihove brige da kod razvoja pojedinih vrsta naoružanja i opreme ne zanemare ni jedan gram težine kojom opterećuju vojnike i starešine, odnosno da ni jednoj konstrukciji ne prilaze parcijalno, kao sredstvu za sebe, nezavisno od onog što je već na ljudima ili što im — shodno svojim zaduženjima — pripremaju druge grupacije konstruktora. Dok ima takvih mišljenja, nema sumnje da iza njih, u većini slučajeva, stoje

¹ Potpukovnik Dušan Lješević: *Rasterećenje vojnika i starešina u borbi*.

odgovarajući argumenti. To, uostalom, potvrđuju i neki primeri iz inostrane i naše prakse.

Treba, međutim, imati u vidu da jednostrano gledanje svih ili većine tih problema iz oblasti opterećenja vojnika i starešina u borbi, samo u domenu konstrukcije sredstava ratne tehnike, ili nedovoljnoj povezanosti kadrova koji na tome rade, predstavlja i neku vrstu zablude, koja u određenom momentu može više smetati nego koristiti stvarnom rešavanju postojećih problema. Stvar je u tome što tema o kojoj je reč predstavlja oblast permanentnih protivrečnosti između potreba da se taktičke jedinice, a naročito osnovne jedinice i njihov boračko-starešinski sastav, što više osamostale u savremenoj borbi, da budu što ubojitije, a u isto vreme dovoljno pokretljive i otporne na sve vrste protivničkih dejstava. Isto tako, i realne tehničko-tehnološke, materijalne i druge mogućnosti treba sve to u datom vremenu i da stvarno obezbede, uz prihvatljive rizike i improvizacije, gde god se takve mere javljaju kao uslov za razrešavanje pojedinih protivrečnosti.

Lakše streljačko oružje, na primer, u odnosu na onakvo kakvo danas preovladava u svetu, nije teško konstruisati, ako bi se tolerisala makar i delimična odstupanja od njegovih uobičajenih osobina (dometa, brzine gađanja, preciznosti, izdržljivosti, otpornosti na udar i sl.). Međutim, to je neverovatno težak problem kada se o tim pitanjima moraju uvažavati precizno definisani i u svetu priznati taktičko — tehnički zahtevi, koji slobodu konstruktora često svode samo na oblast izbora materijala, i to pod uslovom da oni, sa svoje strane, garantuju tražene osobine. Slično tome, ne može se istim merilima gledati na vojnika naoružanog klasičnom puškom ili automatskim oružjem iz perioda drugog svetskog rata i na onog koji je naoružan znatno savremenijom poluautomatskom ili automatskom puškom (puškomitraljezom, mitraljezom), jer se ta sredstva prilično razlikuju i po ubojitosti i po potrošnji municije, pa i njihovi borbeni kompleti ne mogu biti isti.

Čest razlog za tolerisanje ovakvih ili onakvih težina pojedinih ličnih i zajedničkih sredstava i kompleta jeste i realno dostupna sirovinska baza i tehnologija. Dobar primer za to jeste dugogodišnje nastojanje mnogih armija da usvoje univerzalnu materiju za dekontaminaciju ljudstva, odeće i oružja i, nasuprot tome, činjenica da većina njih još uvek ima u opremi vojnika dva lična ABH-paketa. U nekim drugim slučajevima razlog za tolerisanje ovakvih ili onakvih težina pojedinih sredstava (kompleta) može biti procena prihvatljivog rizika. Ako bi se u nekoj armiji, na primer, računalo samo sa upotrebom Nb/s, lična zaštita i opterećenje vojnika u principu će se

razlikovati, nego kada se, istovremeno s tim, zahteva i zaštita od savremenih Hb/s. Jer, u prvom slučaju nije potrebna čak ni zaštitna maska (dovoljan je respirator, sličan industrijskoj nosnoj maski), a, u drugom, uz nju, vojnik mora imati gotovo sve komponente koje obuhvataju savremeni lični ABH-kompleti.

Na opterećenje borca može određenije uticati i čisto ekonomski faktor. Moguće je, kako predlaže autor Lješević u svom članku, izraditi šlem i od plastične mase. Ali, veliko je pitanje da li je korisno radi smanjivanja kojeg grama težine zamenjivati postojeće šlemove, kada se zna koliko bi to koštalo.

Ovim primerima ne želim nimalo da umanjim vrednost napora u oblasti istraživanja i razvoja lakših, pogodnijih i univerzalnijih sredstava ratne tehnike i opreme. Naprotiv, smatram da je to oblast u kojoj uvek stoje na raspolaganju znatne mogućnosti, tim više što njih ne rađa samo mašta istraživača (konstruktora i tehnologa), već i stalan napredak savremene nauke i tehnologije. Kada se te dve komponente dobro spregnu, i još oslone na iskustva, sugestije i predloge iz trupe — objektivno mogući rezultati na planu rasterećenja vojnika u savremenoj borbi ne mogu izostati. O tome takođe govore mnogi primeri iz ne tako davne prošlosti. Danas o materijalima otpornim na toplotu i lako dekontaminabilnim, a u isto vreme dovoljno lakim za odećnu opremu, govorimo kao o nečem što je sasvim dostupno. Pre dvadesetak godina to je bila želja u nesrazmernoj disproporciji sa tehnološkim mogućnostima. Danas je, isto tako, mnoga poboljšanja na savremenoj ratnoj tehnici (uključujući smanjivanje njihove težine) moguće realizovati u procesu serijske proizvodnje; nekada je to zahtevalo znatno duže vremenske relacije, pa su se umesto modificiranih češće rađali »novi« modeli naoružanja i opreme. Stoga je pažnja svih onih koji rade na rasterećenju vojnika i jedinica na liniji zahteva savremenih borbenih dejstava usmerena i ka nekim drugim (često realnijim i dostupnijim) mogućnostima.

Pre svega, pri raspravi o jednoj takvoj temi moramo misliti o tome — koga zapravo imamo u vidu kada govorimo o rasterećenju? Ovo zato što živimo u eri snažne mehanizacije i motorizacije savremenih armija i što se, sledstveno tome, problem o kojem je reč ne javlja podjednako u jedinicama više-manje klasičnog (pešadijskog) tipa i kod onih koje su potpuno ili delimično motorizovane (mehani-zovane), mada sam problem, kao što će se kasnije videti, ne može sasvim mimoći ni ove druge.

Raspolažući brojnim borbenim, transportnim i specijalnim vozilima — oklopne, mehanizovane i motorizovane jedinice su u mogućnosti da značajan deo tereta namenjenog pojedincima (posadama

i poslugama) rasporede unutar osnovnih vozila i transportnih kapaciteta. Na taj način njihov boračko-starešinski sastav doveden je u položaj da, i kada ga protivnik prinudi na borbu peške, stupa u dejstvo samo sa opremom koja mu je nužna u konkretnoj borbenoj situaciji. Znatnija odstupanja od takve prakse događaće se uglavnom kada takve jedinice izgube veći deo svoje osnovne tehnike, tj. kada budu prinuđene da se privremeno ili trajno transformišu u borbene sastave više-manje klasičnog (pešadijskog) tipa.

Odatle proističe, prvo, da se problem rasterećenja odnosi, pre svega, na takve formacijske ili prinudno stvorene sastave i, drugo, da je u savremenim uslovima jedan od vrlo značajnih faktora rasterećenja — minimum motorizacije, koja treba da prihvati ne samo propisane materijalne rezerve već i deo opreme i materijalnih sredstava, što namenski sleduju pojedincima, ali im nisu (ili bar ne sva) neposredno potrebna u borbi, na maršu, u očekivanju borbe i pri izvršavanju raznih posebnih zadataka. Sa tog stanovišta treba posmatrati i činjenicu da motorizacija, pa i helikopterski desant, zauzimaju sve vidnije mesto ne samo u strukturi savremenih pešadijskih već i u takvim jedinicama u kojima je nosački transport gotovo tradicionalan (brdsko-planinski, alpski i slični sastavi). Otuda rasterećenje pojedinaca putem formacijskih, pribavljenih ili zaplenjenih transportnih sredstava, dobija sve više vrednost principa, koji je od značaja ne samo u mirnodopskoj pripremi jedinica, kod kojih je taj problem aktualan, već i u ratnim uslovima — kad god oni zahtevaju i omogućavaju »snalaženje« takve vrste.

Za uspešnu primenu tog (i ne samo tog) principa veoma je važno biti realan u određivanju sredstava bez kojih se (nomenklaturno i količinski gledano) vojnik u savremenoj borbi ne može boriti peške. U tom pogledu, na teoretskom planu, obično se lako postiže saglasnost da je to — uz ličnu odećnu opremu — oružje dotične specijalnosti, neophodna količina municije i drugih ubojnih sredstava, lični pionirski alat, lični ABH — komplet, propisani obrok hrane i (vrlo često) šatorsko krilo. U praksi, međutim dolazi do ozbiljnih problema. Njihov izvor je, kao što će se kasnije videti, pretežno u sferi shvatanja i dileme: kako primeniti postavke teorijske saglasnosti!

Najčešća nerazumevanja obično su rezultat statičnog posmatranja opremljenosti vojnika za borbu, bukvalne primene onog što mu sleduje formacijskim i drugim normativima u uslovima koje nameće konkretna borbena situacija ili konkretan zadatak, kao i nedovoljnog uvažavanja činjenice da upravo borbena situacija i karakter zadatka koji se poverava jedinicama (grupama, pojedincima) opredeljuje čime, koga i za koje vreme, opremiti (znači i opteretiti) u borbi i van

nje. Na tom planu, takođe, postoje neki principi kojih se u praksi treba pridržavati.

Na prvom mestu istakao bih pitanje sezonske opreme. Gledano kroz propisane norme, vojniku i starešini pripada i letnja i zimska uniforma. Međutim, potpuno je jasno da im leti nije potrebna zimska, a zimi letnja odeća i da jedna od njih nikako ne može predstavljati njihovo »redovno« opterećenje. Drugim rečima, jednom odećnom kompletu pravo mesto je u transportu jedinice, i to je sasvim logično, ne samo na osnovu njihove sezonske namene već i zbog toga što je lični sastav jedinica u ratu podložan vrlo čestim promenama, tako da individualno zaduživanje za neko duže vreme (kao što su zimska i letnja sezona) nema nikakvog smisla. Ako se stvari tako shvate i primenjuju, onda je svaki čovek u odgovarajućoj sezoni rasterećen toliko koliko je težina dotičnog (sezonskog) kompleta odeće.

Slično se mora gledati i na municiju i druga ubojna sredstva lične i zajedničke namene, koja treba da optereće pojedince, a koja su, kao što se zna, dosta teška. U praksi najčešće dolazi do zbrke u tome što se propisani b/k za pojedina oružja, kao proračunsko-snabdevački normativi, izjednačavaju sa taktički procenjenim potrebama, iako se iz iskustva zna da se u pojedinim borbenim situacijama dnevno troši znatno manje municije od tog normativa, odnosno da ima i da će biti situacija kada će pojedinac, pa i čitave jedinice, potrošiti i više od toga. Danas se mora uvažavati činjenica da savremeno polu-automatsko i automatsko (streljačko) oružje spada u veće potrošače municije od njegovih klasičnih prethodnika iz perioda drugog svet-skog rata. Ali, to nikako ne znači da je količina municije koju nose pojedinci jedino i glavno merilo njihove sposobnosti i autonomnosti u borbi. Naprotiv, upravo zato što se radi o takvim potrošačima i vrlo efikasnom oružju, rešenja ovih pitanja moraju se tražiti bar u istoj meri (ako ne i većoj) u preciznosti i disciplini vatre, odnosno u maksimalnoj obučenosti svakog pojedinca da sa najmanjim utroškom municije postiže optimalne rezultate. Ako se tako gleda na stvari i pri tome se ima u vidu da se u procesu borbenih dejstava vrši popuna municijom, onda ne može biti sporno da li vojnik u borbi može i po tom osnovu biti lakši i pokretljiviji. Iz iskustava NOR-a znamo da su naše jedinice i u teškim situacijama bile vrlo otporne i ubojite, čak i kada je borac raspolagao sa svega 15—20 metaka, puškomitraljezac stotinak i sl. Na toj činjenici uveliko zasnivamo i mišljenje da u rukama vrhunski obučenih strelaca nema zastarelog oružja.

Iz tih razloga u praksi ne bi trebalo da bude sporno ni to da li strelac treba da nosi jednu, dve ili više ručnih bombi (tromblona, mina za RB i sl.). U većini situacija, jedna bomba, u rukama hrabrog

i dobro obučenog vojnika, znači veoma mnogo, tim više što on u odeljenju (vodu) nije jedini strelac koji je naoružan ovim sredstvom. Iz iskustva se zna da u prosečnim ratnim situacijama strelci iz jedne jedinice ranga voda — čete, u toku jednodnevne borbe, po pravilu, ne dođu u priliku da svi upotrebe ručnu bombu. Nasuprot tome, bilo je i biće situacija kada će pojedinci upotrebiti nekoliko ručnih bombi, što nikako ne znači da kriterijume opterećenja treba graditi na toj osnovi. U borbenim uslovima važno je da municije, bombi, tromblona i drugih ubojnih sredstava, bude dovoljno u jedinici. Ako su unutar nje odgovarajuće rezerve pravilno raspoređene, problem dotura može se uvek povoljno rešavati.

Slično je i kada je reč o nekim drugim sredstvima. U neposrednoj borbi i u svim drugim situacijama kada jedinice dejstvuju kompaktno i imaju uredno snabdevanje hranom, vojnici ne moraju da nose ni suv obrok hrane. U takvim situacijama još manje im je potreban rezervni par veša. Biće, međutim, borbenih zadataka koji traju dva i više dana, na prostorno odvojenim pravcima, u neprijateljskoj pozadini i sl. — kada grupe vojnika i čitave jedinice moraju poneti, ne samo više municije i suve hrane, nego i najnužniji pribor za ličnu higijenu. Borbeni ranci ili vojničke torbice, koje imaju vojnici u gotovo svim armijama, namenjeni su upravo tome da pojedinac u takvim i sličnim situacijama takođe preuzme deo onoga što mora poneti grupa — *pojedinac*.

Radi što pravilnijeg i povoljnijeg rasporeda tereta na vojniku, u nekim armijama posvećuje se velika pažnja i konstrukciji odećne opreme — primenom spoljnih i unutrašnjih džepova, specijalnih zaštitnih ogrtača i sl. U opremi koja je namenjena starešinama stvari se takođe mogu postaviti na sličan način. Komandir voda, na primer, s obzirom na mesto u borbenom poretku i mogućnost direktnog osmatranja bojišta, ne mora imati dvogled i signalni pištolj. Ali, za komandira čete ta su sredstva već neophodna, što nikako ne znači da komandir voda — ako ide na neki specijalni zadatak — ne može dobiti i ova sredstva. Lično naoružanje komandira voda sigurno nije diskutabilno u smislu da li taj starešina treba da ima automatsku pušku (ili bar automat klasičnog tipa), ali je veliko pitanje da li ga istovremeno treba opteretiti i pištoljem. Kod starešina na višim nivoima komandovanja, automatska puška sve više će ustupiti mesto automatu, a ovaj pištolju itd.

Ukazujući na ova pitanja, namera mi je bila da sa nekoliko primera skrenem pažnju i na onu drugu — dinamičnu stranu problema rasterećenja vojnika i starešina u savremenoj borbi. Jer, po

mom mišljenju, to je živa problematika, u kojoj recepti ponekad sputavaju logičko razmišljanje i odlučivanje. Ako bi vojniku bilo koje armije na svetu stavili na pleća sve ono što mu danas sleduje ustaljenim propisima (normativima, kriterijumima), onda bi on teško bio ona osoba koja je predodređena da bude ne samo učesnik već i osnovni nosilac borbe, sposoban da pri tome uspešno izdržava sve psihofizičke napore koje nameću savremena borbeno dejstva. Ako stvari postavimo logički, isti taj vojnik pojavljivaće se u sasvim drugom svetlu i neće morati po sopstvenoj oceni da sam odbacuje ono što ga sputava da na najbolji način izvršava dobijene zadatke. Zato na izneta gledišta u članku potpukovnika Lješevića i neke druge mogućnosti rasterećenja, ne gledam kao na palijativu i improvizaciju. Naprotiv, smatram ih logičnom primenom onog što vojniku, starešini i čitavim jedinicama propisuju postojeći normativi, ali na način i u meri koja odgovara konkretnoj borbenoj situaciji, kao i karakteru zadataka koji iz nje mogu proizići.

General-major
Bogoljub ĐORĐEVIĆ